

Z toho lze též snadno vyvodit, že látka nebes není jiná než (látka) Země. A ovšem, i kdyby bylo světů nekonečné množství, musely by se všechny skládat z jedné a téže látky. Proto ani nemohou být mnohé, ale pouze jeden. Zřetelně totiž chápeme, že ona látka, jejíž přirozenost spočívá pouze v tom, že je rozlehlou substancí, zcela zabírá všechny představitelné prostory, ve kterých by musely být ony jiné světy. Také v sobě nenacházíme ideu žádné jiné látky.

V celém vesmíru tedy existuje jedna a táž látka, ježto je poznávána pouze skrze to jediné, že je rozlehlá. Všechny vlastnosti, které v ní jasně poznáváme, se omezují na to jediné, že je dělitelná a pohyblivá podle svých částí, a proto schopná všech oněch vlivů, které, jak poznáváme, mohou vyplývat z pohybu jejích částí. Vždyť dělení, které se děje pouze myšlením, nemění nic. Avšak všechny obměny látky čili různost všech jejích forem závisí na pohybu. To bylo také, jak se zdá, často pozorováno filozofy, protože říkali, že příroda je princip pohybu a klidu. Tehdy totiž přírodou chápali to, skrze co se všechny tělesné věci stávají takovými, jakými je samotné zakoušíme.¹⁴

Pohyb však (a to místní, neboť žádný jiný mi ani nepřišel na mysl; a ani si nemyslím, že je třeba si nějaký jiný ve světě vymýšlet),¹⁵ pohyb, pravím, v běžném pojetí, není nic jiného, než *činnost, kterou se nějaké těleso stěhuje z jednoho místa na jiné*. A proto, jak jsme upozornili výše,¹⁶ můžeme říci, že tatáž věc v tomtéž čase mění i nemění místo, takže lze i říci, že tatáž (věc) se pohybuje i nepohybuje. Když tedy někdo sedí v lodi vyplouvající

XXII.

Rovněž (poznáváme), že látka nebes a Země je jedna a táž a že nemůže být více světů.

XXIII.

Všechny obměny látky čili veškerá různost jejích forem závisí na pohybu.

XXIV.

Co je pohyb v běžném smyslu.

¹⁴ Aristotelés, *Phys.* II, 1, zejm. 192b 21–3.

¹⁵ Viz část I, čl. LXV., s. 67 a LXIX., s. 71 tohoto vydání.

¹⁶ Viz čl. XIII., s. 95n. tohoto vydání.